

Ձգացումներով տոգորուն անձն է կրկին որ կը պաղատի Ձար Բաներուն որ չպատահին:

Ձար Բաներուն բարեւ ըսէք մեր կողմէն

Ըսէք դիտենք թէ անոնք կան ու միշտ
[կրնան պատահիլ]

Ըսէք դիտենք թէ կրնան
Օր ցերեկով մուտք գրելերով յանկարծակի
[գալ մեզի]

Բայց դուք ըսէք չար բաներուն որ չըլլան
Որ չըլլայ թէ պատահին
Կամ երբ ըլլան հեռու մնան մեր այս
[պզտիկ աշխարհէն]

... Համն ու հոտը խաթարելու չհասնին

Վկանանչ Հոգիի «Հոծ» քերթումին մէջ քերթողը իր տաղերով, կանչով, շարկապն է՝ որ աշխարհասփիւռ եղբայրները կը միացնէ, գուրգուրոտ շաղախն է՝ որ կը զօդէ անուններ իրարու եւ կորուստէ կը փրկէ զանոնք:

Ես կարօտի տաղն եմ անծայր – ամէն օր
ծայրէն կը գրուիմ

Ո՞ր ժողովուրդը շնչեր է արդարեւ այնքան կարօտ, ու Հայէն աւելի ո՞վ պէտք ունի փրկարար շաղախին, զգալու, շնչելու համար թէ առանձին չէ, կորսուած չէ. եւ ահա՛ Ձահրատի երգը անցնելով սփիւռքէ սփիւռք կը դառնայ այդ սփոփարար կապը որ կը զգացնէ հայուն թէ միմեկ չէ այս երկրագունդին տին հազար ծագերուն վրայ:

Գոյատեւելու ամուր եւ յամառ նը պատակն է որ վերգուրի Առանց Մղձառանջիւնի մէջ:

Քանի որ մենք գետ եղեր ենք – հոսեր –
Թէ ծովն ու լիճը ոռոգելն է պէտք
Այդ մենք վճռողները

... Քանի որ մենք կէտ ենք եղեր փոքրիկ –
Թէ անհրաժեշտ է օր մ'ալ կորսուիլ
Մենք չենք կորսուիլ

Եթէ ժողովուրդներու, ազգերու կեանքին բնական ընթացքն է ծնիլ, ապրիլ՝ ըլլալով դեռ մը՝ որ վճռողքէ լիճ ու ծով, եւ կամ նետ մը՝ որ անջրպետներ կը ծակէ, հոն կա'նք մենք, հող չէ թէ ըլլանք փէտ մը միայն՝ փոքրիկ, անշան. եթէ նոյնիսկ անհրաժեշտ վախճանն է օր մըն ալ կորսուիլ այս հսկայ բեմէն, հոն չկանք, այդ ընթացքը կը կասի մեր գոյատեւելու հաստատ մարմաջին դիմաց:

Ձահրատի գործը այս նոր հրատարակութեամբ՝ անկասկած պիտի ծաւալի աւելի լայն ավերու երկայնքին, յատկապէս հայրենիքի ընթերցող զանգուածներուն մօտ: Ալ. Թոփչեանի քննական մերձեցումն ու մանրակրկիտ վերլուծումն ալ լաւ ուղեցոյց մը կ'ընծայեն՝ մերձենալու համար Ձահրատի բանաստեղծութեան:

Ա. ԹՈՓՈՑԵԱՆ

ՄԱՅՐ ՑՈՒՑԱԿ ԶԵՌԱԳՐԱՑ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

Կազմեց

ՆՈՐԱՅՐ ԱՐԲ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

Ե. ԽՈ., ԵՐԱՍԱՊԷՄ 1974, Էջ 552,
Ը. ԽՈ., ԵՐԱՍԱՊԷՄ 1977, Էջ 468:

Լուռ ու խաղաղ մթնոլորտում, ամփոփուած ինքն իր մէջ, լուրջ բանասէրին վայել հանդարտութեամբ, Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց վանքի գրչադրերի ցուցակը կազմում եւ մէկը միւսի ետեւից լոյս է ընծայում վանքի միաբան Գեորգ. Տ. Նորայր Արքեպ. Պողոսեանը:

Սրբայրացելութեան մի առիթով անցած Յունիսին եղայ Ս. Յակոբեանց վանքի ձեռագրատանը եւ հիացումով դիտեցի Թորոս Ռոսլինի նուրբ վրձինին պատկանող գեղազարդ ու գեղաճաշակ, ոսկեզօծ ու քաղցրագուն մանրանկարները, սրտանց նախանձեցի գերաշնորհ

Սրբազանին, իր ունեցած դիւրութիւններէ, իրեն լայն ձեւով տրամադրուած միջոցների ու հնարաւորութիւնների համար: Անմիջապէս միտքս գնաց դէպի մի քանի տարի առաջ, երբ զբաղուած էի Նոր Զուղայի գրչագրերը Ս. Տէր-Աւետիսեանի կազմած ցուցակի հետ համեմատելու եւ լրացումներ ու ուղղումներ կատարելու, ինչպէս եւ կազմելու մնացեալ գրչագրերի ցուցակը. ի՞նչ մեծ տանջանքով էի կարողանում մէկ երկու հատոր գրչագիր ստանալ մատենադարանից, զրկուած լինելով անհրաժեշտ դէպքում գրչագրերը միմեանց հետ համեմատելու, գրչագրի կամ գրչութեան թուականի առթիւ եղած կապակած ու անորոշութիւնը հարթելու եւ այլ նման խնդիրներ պարզելու հնարաւորութիւններից, որով առանձնապէս օրերով եւ երբեմն էլ՝ հսկառակ իմ շտապողականութեան (ըստ իմ վրայ դրուած պարտականութեան)՝ ինձ գրչագրեր չտրամադրուելով, թանկ ժամանակս վատնում էի անհանգիստ ոգով:

Ահա՛ թէ ինչո՞ւ, սրտանց նախանձեցի Սրբազանին, բայց եւ խիստ ուրախացայ եւ հանդատութիւն զգացի, իրեն ընձեռուած այդ դիւրութեան համար:

Ս. Յակոբեանց վանքն ունի ցուցակագրուած 4182 գրչագիր, որոնցից բացի դեռեւս կան վանքի այս ու այն սենակում ու գրքերի մէջ գրչագրեր, որոնք գտնուում են երբեմն, աւելացնելով դրանց թիւը:

Երուսաղէմի գրչագրերի անցեալում տպագրուած վեց հատորներն իրենց մէջ ընդգրկում են 2000 հատոր, այսինքն ամբողջ ձեռագրերի կէտից թիւ պակաս, իսկ վերջին երկու՝ Եօթներորդ եւ ութերորդ հատորներն ունեն 800 միւսոր, որոնց ընդհանուր գումարը լինում է 2800 հատոր:

Եօթներորդ հատորն ունի 552 էջ, որտեղ նկարագրուած են 365 գրչագիր, իսկ ութերորդ հատորն ունի 468 էջ, ուր նկարագրուած են 435 գրչագիր:

Հսկառակ ութերորդ հատորում տեղ գտած 70 հատոր աւելի գրչագրեր, 100 էջով աւելի պակաս է իր նախորդից, եւ

դա այն պատճառով՝ որ Սրբազանը, համար 2559-ից 2669, այսինքն 110 գրչագիր, նկարագրել է շատ համառօտ, հազիւ մէկ երկու տողով, իսկ դա էլ «Արտագրելով Մեծորդ Վրդ. Նշանեանի 1907 Սեպտ. 3 թուականը կրող ձեռագիր տետրակից»:

Թէ ինչո՞ւ այս գրչագրերն եւս միւսների նման լրիւ ու մանրամասն չեն նկարագրուել, հակառակ եղած հարցումին, բաւարար պատասխան չտացուեց: Այս խմբին պատկանող գրչագրերի մէջ (էջ 263-279) կան մի քանի խիստ հետաքրքրականներ, նախ այն տեսակէտից՝ որ մի մասը մագաղաթեայ է, բոյրն էլ արծաթապատ կամ ոսկեպատ, ոմանք բաւական հին, իսկ մի քանիսը գրուած Նոր Զուղայում, որ մեզ աւելի է հետաքրքրում, եւ որ դեռ աւելի կարեւորն է՝ դրանցից երկուսը, համար 2563 եւ 2660, մագաղաթեայ Աւետարաններ են, ոսկեպատ ու արծաթապատ, գրուած՝ Աւետիս քահանայի եւ մանրանկարուած՝ Թորոս Ռոսլինի ձեռքով, որոնց պատուիրատուներն են եղել Կեռան Թագուհին եւ Լեւոն Թագաւորը (1201 թուին):

Եօթներորդ հատորում նկարագրուած գրչագրերից չորսը՝ «Քարոզգիրք» (համար 2147), «Ժամագիրք Մտեմի» (համար 2244), եւ երկու «Խորհրդատետր» (համար 2258 եւ 2267), գրուել են Նոր Զուղայում:

Սրանցից առաջինը՝ «Քարոզգիրք», գրուել է գրչուհի Սառայի ձեռքով 1670 թուին: Գրչութեան տեղը ձեռագրում յիշուած չլինելով՝ Նորայր Սրբազանը Նոր Զուղան առել է անկիւնաւոր փակագծի մէջ: Ի լուսաբանութիւն ասենք, որ նոյն Սառայի ձեռքով գրուել է նաեւ Նոր Զուղայի գրչագրերի համար 464 «Ճառըմտիր» (Յուլիսի Ս. Տէր-Աւետիսեանի, Վիեննա 1970, հմ. 222), ուր եւս Սառան հօր անունը յիշած է Գէորգ եւ մօր անունը՝ Գօզալ: Սառան այս «Ճառըմտիր» յիշատակարանում գրում է նաեւ Նոր Զուղայի Կուսանաց վանքի կոյսերի անունները եւ յիշում Յովհան Վարդապետի ուրացութեան մասին, Կոյս Քրուի ՌձԼԴ Շամա ԺԹ-ում (1685) Ս.

